

УДК 346.1

 DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3403552>
О.Р. КОВАЛИШИН,

доцент кафедри судочинства Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника,
кандидат юридичних наук, м. Івано-Франківськ;
e-mail: oleksandr.kovalyshyn@pu.if.ua;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2019-4474>

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УНІФІКАЦІЇ ГОСПОДАРЬКОГО ПРАВА

O.R. KOVALYSHYN,

Ass. Professor, Chair of Legal Proceedings, Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,
Ivano-Frankivsk, Ukraine; e-mail: oleksandr.kovalyshyn@pu.if.ua;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2019-4474>

THE ROLE OF INTERNATIONAL ORGANIZATIONS IN THE DEVELOPMENT OF COMMERCIAL LAW OF UKRAINE

АНОТАЦІЇ (ABSTRACTS), КЛЮЧОВІ СЛОВА (KEY WORDS)

Щодо низки міжнародних, урядових та неурядових організацій в розвитку господарського права України розглянута доцільність використання тих зразків модельних законів чи правових актів іноземних держав, які пропонуються для запозичення в Україні. Здійснена оцінка впливу окремих актів, до розробки яких були причетні Європейський банк реконструкції і розвитку, Міжнародний валютний фонд та ряд інших організацій. Запропонована класифікація згаданих організацій за наступними критеріями: 1) за критерієм приналежності до певної юрисдикції: а) національні організації; б) міжнародні організації; 2) за характером участі в просуванні запозичених норм в країнах-реципієнтах: а) міжнародні організації, які безпосередньо причетні до творення моделювання норм права, що запозичені; б) міжнародні організації, які опосередковано чинять вплив на розвиток корпоративного права України; 3) за характером норм, які пропонують для запозичення: а) міжнародні організації, які просувають норми національного права країни свого президентства; б) міжнародні організації-розробники модельних законів. Зроблено висновок, що вплив міжнародних організацій особливо відчутний в сфері корпоративного права, корпоративного управління та запровадження стандартів правового регулювання окремих сфер господарської діяльності.

Ключові слова: *правове запозичення; модельний закон; корпоративне право; принципи корпоративного управління; Європейський банк реконструкції і розвитку; Міжнародний валютний фонд*

Ukrainian corporate law has been developing dynamically during the last twenty years. The support of the EU and the governments of some countries (USA, Germany, UK, etc.) play a significant role in this process, contributing to the improvement of national corporate law through financial and technical support. During the development of Ukrainian corporate law, it was influenced by a large number of international organizations, governmental and non-governmental organizations of these states. Thus their role and influence on the process of implementation of legal borrowings into Ukrainian legislation has not been investigated. Therefore, in the article the author systematizes a number of the mentioned organizations, thinks about the efficiency of using those model laws or national legal acts of foreign states that are offered for borrowing in Ukraine. There is assessed the impact of legal acts of the European Bank for Reconstruction and Development, the International Monetary Fund and several other organizations. The author proposes the classification of the mentioned organizations according to the following criteria: 1) according to the criterion of belonging to a particular jurisdiction: a) national organizations; b) international organizations; 2) by the nature of participation in the promotion of borrowing of legal norms in the recipient countries: a) international organizations directly involved in the creation of legal transplants; b) international organizations that indirectly influence on the development of corporate law in Ukraine; 3) by the nature of the rules that are proposed for borrowing: a) international organizations promoting national law of their residence; b) international organizations – developers of model laws. The author concludes that it is impossible to develop absolute autonomous corporate law taking into account the trend of globalization. Therefore, the author appreciates the fact of legal borrowing in the corporate law of Ukraine.

Keywords: *legal transplant; model law; company law; corporate governance principles; European Bank for Reconstruction and Development; International Monetary Fund*

Постановка проблеми

Господарське право України від початку незалежності динамічно розвивається. Держава намагається якомога краще забезпечити господарсько-правове регулювання правового статусу господарських товариств, привести нормативно-правове регулювання корпоративного управління у відповідності із міжнародними стандартами та найкращими світовими практиками. Чималу роль в цьому відіграє підтримка ЄС та урядів окремих країн (США, Німеччина, Великобританія та ін.), які за допомогою фінансової та технічної підтримки сприяють удосконаленню національного корпоративного права.

Україна, як і решта пострадянських республік, відносяться до держав з так званою *transition economy* – держав з перехідною економікою. *Transition economy* – термін, що використовується для позначення країн колишньої планової економіки на шляху побудови ринкової. Держави розвинутої економіки зобов'язались надавати різного роду допомогу через свої уряди, державні, недержавні та міжнародні організації. Одним із результатів такої взаємодії є запозичення певних правових положень із законодавства відповідної держави. Таким чином, на сьогодні в корпоративному праві України можна зустріти правові інститути, окремі правові норми взяті з права іноземних країн або права ЄС (значний правочин, корпоративний правочин, сквіз-аут, корпоративний секретар незалежний директор тощо). Такі інститути, правові норми є правовими запозиченнями.

Проблематика впливу іноземного права досліджувалась як українськими, так іноземними вченими в сфері господарського (комерційного) та корпоративного права. Серед іноземних авторів варто виділити Катаріну Пістор (Katharina Pistor, 2002), предметом наукових пошуків якої були питання вироблення стандартів у сфері правового регулювання, значення міжнародних та урядових організацій для розробки модельних законів, правових актів для країн перехідної економіки [1, с.97–130]. Крім того, варто звернути увагу на праці Лютгарта ван ден Берге (Lutgart Van den Berghe, 1999) та Лізбет де Ріддер (Liesbeth de Ridder, 1999), які провели детальний аналіз генезису модельного закону про корпоративне управління та виявили суб'єктів, причетних до розробки відповідного модельного акту [2].

В контексті інтеграції України до ЄС питання порівняльно-правового характеру, впливу іноземного права на розвиток корпоративного пра-

ва України піднімалось в працях О.Р. Кібенко [3]. Між тим роль окремих організацій причетних до розробки та поширення практик у сфері правового регулювання не здійснювалась. Тому мета дослідження полягає в з'ясуванні значення міжнародних, урядових та неурядових організацій в процесі запозичення іноземних норм та модельних законів. Зважаючи на поставлену проблематику та виходячи з мети дослідження, було поставлено такі завдання: встановити зв'язок між правовими запозиченнями (більш відомими в західній правовій науці під назвою "правові трансплантати" (*legal transplants*)) та організаціями долученими до розробки чи просування законів, підзаконних нормативно-правових актів чи окремих їх положень; систематизувати ті організації, які мають відношення до розвитку та удосконалення корпоративного права України; диференціювати міжнародні, урядові та неурядові організації в залежності від певних їх сутнісних ознак з метою прогнозування подальшого їх впливу на корпоративне право України. Новизна статті полягає у виявленні класифікаційних критеріїв поділу міжнародних організацій та неурядових організацій в залежності від їх впливу на розробку відповідних нормативно-правових актів, складу учасників таких організацій а також територіальної ознаки, на яку поширює свою дію відповідна міжнародна чи урядова організація.

Правові запозичення та їх вплив на уніфікацію господарського (комерційного) права

Розробка, просування та впровадження стандартів у праві визначається Міжнародним валютним фондом як завдання першочергової ваги, яке поряд із виробленням стандартів у сфері банківського регулювання, аудиту, страхування повинно охоплювати вироблення певних стандартів у сфері корпоративного управління, банкрутства та регулювання ринку цінних паперів. Так, зокрема, одним із принципів діяльності Міжнародного валютного фонду є "кредити заради реформ" [1, с.101]. Умовою вступу до Світової організації торгівлі завжди є внесення суттєвих змін в податкове, конкурентне право держави, право інтелектуально власності.

Тому в правотворенні більшості країн, що розвиваються, набула поширення практика використання правових запозичень, тобто сприйняття внутрішнім правом держави певних правових інститутів, концепцій, доктрин, окремих правових положень іноземного права в національну правову систему. Алан Ватсон (Alan Watson, 1974) визначає правове запозичення (правовий

трансплантат) як рух правової норми або системи права від однієї держави до іншої, від однієї особи до іншої [4, с.21]. В юридичній літературі зустрічаються також й інші трактування правових запозичень. На думку Дж. Міллера (Miller J.M., 2003), правові трансплантати – це переміщення законів та правових інститутів між країнами [5, с.849]. Або ж правове запозичення, як зазначає (Gillespie John, 2006) – це трансфер законів та інституційних структур крізь геополітичні та культурні кордони, який може примусово чи добровільно охоплювати комплексні правові акти або окремі правові інститути та інтегрувати схожі чи різні культури [6, с.3]. Л.В. Авраменко під запозиченням розуміє не сліпе копіювання, плагіат, тобто просте (автоматичне) перенесення будь-яких елементів, а науковий аналіз можливостей "трансплантації і вживлення" іноземних елементів у національну правову систему, зміна (якісна переробка) перенесених елементів відповідно до нових умов. Без явища географічного аспекту наступності в праві України і взаємозбагачення правових систем (країн СНД, Ради Європи), неможливе якісне удосконалення і стабільність правової системи, передусім, законодавства і судової практики [7, с.128].

Спочатку запозичення права мало місце виключно з ініціативи держави-реципієнта з метою впровадження найкращих практик, що довели свою ефективність в праві країни, з якої запозичують. Але останнім часом набули поширення правові запозичення, ініціаторами яких виступають саме міжнародні чи регіональні організації.

До рушійних сил та одночасно зацікавлених сторін процесу правових запозичень відносяться Міжнародний валютний фонд, Світовий банк, Європейський Банк Реконструкції та Розвитку, а також приватні організації (наприклад, Американська асоціація адвокатів (*American Bar Association*), Асоціація кредитного ринку (*Loan Market Association*)). Через такі організації як *Transparency international* міжнародна спільнота намагається впливати на формування антикорупційного законодавства під час здійснення господарських операцій, незалежні громадські організації сприяють підвищенню стандартів якості продукції шляхом запровадження власних систем стандартів.

І це тільки деякі з небагатьох прикладів, коли міжнародні організації впливають на сприйняття державами певних правових запозичень з права іноземної держави або імплементацію стандартизованих положень модельних законів, кодексів тощо.

Міжнародні організації в сфері уніфікації комерційного права

В сфері приватного права давно відомим суб'єктом, який розробляє певні "еталони" правових норм в галузі міжнародного приватного права, є Гаазька конференція з міжнародного приватного права (*the Hague Conference on International Private Law*)¹, яка займається уніфікацією на рівні Європи. Аналогічною інституцією в Північній та Південній Америці є Міжамериканська спеціалізована конференція з міжнародного приватного права (*Inter-American Specialized Conference on Private International Law*).

У сфері господарського обороту прав інтелектуальної власності важливим суб'єктом, який пропонує міжнародні модельні стандарти для національних законодавств окремих країн є Світова організація інтелектуальної власності (*World Intellectual Property Organisation, WIPO*). На розвиток господарсько-правових відносин у сфері страхових відносин суттєвий вплив чинить Міжнародна асоціація страхових наглядачів (*International Association of Insurance Supervisors, IAIS*)².

Аналогічні інституції причетні до розробки певних стандартів у сфері корпоративного права та суміжних ним галузей.

ОЕСР. Вагоме значення має модельна система принципів корпоративного управління, запропонована Організацією економічного співробітництва та розвитку³ (*Organisation for Economic Cooperation and Development, OECD*) [8, с.41]. Принципи корпоративного управління – це система стандартів корпоративного управління розроблена Організацією економічного співробітництва та розвитку для країн переважно східної та південно-східної Європи (країни перехідної економіки). Значна частина цих держав врахувала розроблені стандарти перш за все з метою підвищення своєї інвестиційної привабливості в

¹ Гаазька конференція з міжнародного приватного права (*the Hague Conference on International Private Law*) – міжурядова організація (створена у 1893 році), що здійснює роботу з прогресивної уніфікації норм міжнародного приватного права.

² Міжнародна асоціація страхових наглядачів – міжнародна організація, створена в 1994 році, що об'єднує національні органи по нагляду за страховою діяльністю.

³ ОЕСР – міжнародна економічна організація, створена в 1948 році під назвою Організація європейського економічного співробітництва (англ. *Organisation for European Economic Cooperation, OEEC*) для координації проектів економічної реконструкції Європи в рамках плану Маршалла

очах потенційних інвесторів. Окрім загальних принципів ОЕСР розробила також спеціальні принципи для країн з перехідною економікою (*transition economies*) [1, с.101].

ЮНСІТРАЛ. ЮНСІТРАЛ (Комісія ООН з питань права Міжнародної торгівлі) відзначилась розробкою ряду модельних законів. Модельний закон є свого роду орієнтиром для держави в процесі державотворення та дозволяють державам конструювати закони, що базуються на спільних підходах, принципах. Запозичуючи текст модельного закону держава одночасно може відійти від певних його положень чи навпаки його деталізувати. Хоча модельний закон, як зазначають (Miller J.M., 2003) та Каспер Ван Валлендайл (Casper Van Wallendael) не функціонує поза формами імплементації у внутрішнє законодавство окремих країн, а також не є частиною локального правового регулювання цієї міжнародної організації, більшість вчених сходяться на тому, що результати нормотворчої діяльності міжнародних організацій є правовими трансплантатами [5, с.846; 9]. Тим паче, що роль цих суб'єктів та їх розробок в сфері правового регулювання окремих сфер господарських відносин в останні роки набирає обертів.

Чи не найбільш відомим документом ЮНСІТРАЛ, який успішно запозичувався згодом на рівні права окремих країн, є Модельний Закон ЮНСІТРАЛ щодо міжнародного торговельного арбітражу [10]. Станом на 17.02.2017 року даний модельний Закон був імplementований 74 державами із 104 юрисдикцій світу [11]. Іншим модельним законом ЮНСІТРАЛ є Модельний кодекс про публічні закупівлі (*Model Public Procurement Code*), затверджений в липні 1993 року, який став зразком для розробки відповідного Закону в окремих державах Східної Європи.

Окрім того, значною кількістю держав було розроблено власні нормативно-правові акти на основі таких правових актів ЮНСІТРАЛ як: Модельний закон ЮНСІТРАЛ "Про транскордонне банкрутство", Модельний закон "Про електронну торгівлю", Модельний закон "Про міжнародні кредитні угоди" (*Model Law on International Credit Transfers, 1992*), Модельний закон "Про закупівлю товарів, будівництво та послуги" (*Model Law on Procurement of Goods, Construction and Services, 1994*).

Світовий банк. Вплив деяких міжнародних організацій обумовлюється також зобов'язаннями взятими на себе Україною, основою для яких є Закон України від 03.06.1992 року "Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвит-

ку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій" [12].

Умовою надання кредитів Світовим банком є удосконалення внутрішнього законодавства держави, приведення у відповідність з міжнародними стандартами. В першу чергу це стосується сфери захисту прав інвесторів. Серед документів авторства Світового банку слід відзначити Принципи ефективної системи неспроможності та захисту прав кредиторів (*Principles For Effective Insolvency And Creditor/Debtor Regimes*), які по суті є порівняльним аналізом систем банкрутства у близько 60 країнах світу. Розроблені рекомендації слугують орієнтиром у реалізації

намірів розробників відповідних законів для надання допомоги суб'єктам господарювання у вирішенні проблем заборгованості шляхом застосування поширених, перевірених практикою використання в інших країнах, юридичних процедур.

МОКЦП. На право цінних паперів та фінансових ринків суттєвий вплив вчинила, за словами Рейман Матиас (Reimann Mathias, 2019), Міжнародна організація комісій по цінних паперах (*International Organization of Securities Commissions, IOSCO*) [13, с.455]⁴ (далі – МОКЦП), яка розробила та впровадила Завдання та принципи регулювання ринку цінних паперів (*Objectives and Principles of Securities Regulation*) [1, с.97], і які базуються на 3 основних цілях регулювання фондового ринку: 1) захист інвесторів; 2) забезпечення функціонування справедливого, ефективного та прозорого ринку; 3) зниження системних ризиків.

Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку приєдналася до Резолюцій МОКЦП, включаючи, але не виключно, Резолюцію "Про відповідність основним принципам МОКЦП щодо високих стандартів регулювання, співробітництва та взаємної підтримки", Резолюцію "Про затвердження принципів нагляду за електронними системами торгівлі похідними цінними паперами", Резолюцію "Про відмивання коштів", Резолюцію "Про транснаціональні порушення законодавства на ринку цінних паперів" [14].

⁴ Міжнародна організація комісій по цінних паперах (International Organisation of Securities Commissions, IOSCO) – міжнародна фінансова організація, яка об'єднує національні органи регулювання ринку цінних паперів. Штаб-квартира організації знаходиться в Мадриді, Іспанія.

Приєднання до Резолюцій МОКЦП означає прийняття на себе Комісією обов'язків щодо поступового запровадження світових стандартів регулювання ринку цінних паперів в Україні. Таким чином, НКЦПФР впроваджує світові стандарти функціонування ринку цінних паперів, зокрема, з питань розкриття інформації з урахуванням рекомендацій МОКЦП [15].

Міжнародна федерація бухгалтерів. Вагоме місце в сфері корпоративного управління, звітування перед учасниками має правове забезпечення фінансової звітності суб'єктів господарювання. Тому серед інших організацій варто згадати Міжнародну федерацію бухгалтерів (*International Federation of Accountants, IFAC*)⁵, якою було розроблено Міжнародні стандарти з бухгалтерського обліку (*International Accounting Standards*). Мета даних стандартів полягає в тому, щоб запропонувати не тільки великими транснаціональним корпораціям, але й невеликим акціонерним товариствам, товариствам з обмеженою відповідальністю, іншим суб'єктам господарювання аналог ведення обліку у порівнянні з національними правилами та створити передумови для гармонізації обліку на міжнародному рівні.

Transparency International. Ще однією міжнародною організацією, діяльність якої частково впливає на стандарти корпоративного управління, є *Transparency International*⁶. *Transparency International* публікує щорічно глобальний барометр корупції (*Global Corruption Barometer*) та індекс сприйняття корупції (*Corruption Perceptions Index*). Дані рейтинги впливають на рівень сприйняття інвесторами законодавств держав з точки зору їх відповідності вимог прозорості та протидії корупції в корпоративному секторі.

Зважаючи, що для будь-якого інвестора (співвласника корпоративного капіталу) важливо, що станеться з рештою майна у випадку визнання неплатоспроможності, то згадані суб'єкти особливу увагу приділяють поширенню стандартних практик "best practices") визнання боржника банкрутом. До таких "найкращих практик" відно-

сяться "Принципи щодо ефективної неплатоспроможності та кредиторсько-дебиторські режими" [16] (*"Principles For Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes"*, 2011) Світового банку, "Правильні та ефективні процедури банкрутства" [17] (*"Orderly & Effective Insolvency Procedures"*, 1999) Міжнародного валютного фонду, "Правовий посібник щодо законів про банкрутство" [18] (*"Legislative Guide on Insolvency Laws"*) ЮНСІТРАЛ.

Регіональні організації в сфері уніфікації комерційного права

Вище було наведено ряд міжнародних організацій, які долучені до процесу розробки проєктів майбутніх законів, положень, тощо на рівні національного права окремих держав. Та поряд з ними є ряд регіональних суб'єктів, які сприяють удосконаленню права країн пострадянського простору.

СНД. Незважаючи на підписання Указу Президента України від 19.05.2018 року про припинення участі в статутних органах СНД, чимало угод в рамках СНД залишаються все ще чинними для України. Закони СНД також були джерелом запозичень при формуванні законодавства України (головним чином, в сфері права неплатоспроможності). Але в рамках СНД також було прийнято ряд документів, які стосуються корпоративного права.

03.12.2009 року було прийнято Модельний Торговельний кодекс, затверджений постановою Міжпарламентської Асамблеї держав-учасниць СНД № 33-24 [19], Модельний Закон "Про акціонерні товариства" затверджений Постановою № 35-13 від 28.10.2010 року [20].

З метою забезпечення координації діяльності регуляторів ринків цінних паперів держав-учасниць СНД, в рамках СНД була створена Рада керівників державних органів з регулювання ринку цінних паперів держав-учасниць СНД на підставі Рішення Ради урядів СНД від 18.09.2003 р. Основні завдання діяльності Ради полягають в: забезпеченні координації дій щодо встановлення міжнародних стандартів регулювання, що забезпечують створення ефективних ринків цінних паперів держав-учасниць СНД; поглибленні економічної інтеграції держав-учасниць СНД в області ринку цінних паперів; забезпечення гарантованого та ефективного захисту прав та законних інтересів інвесторів на ринках цінних паперів держав-учасниць СНД; створенні умов для подальшої лібералізації руху капіталу в рамках СНД.

⁵ Міжнародна федерація бухгалтерів – міжнародна організація, заснована в 1977 році, метою якої є розробка міжнародних стандартів в сфері бухгалтерського обліку, аудиту, бухгалтерської етики та освіти.

⁶ *Transparency International e.V.* – міжнародна неурядова організація, заснована в 1993 р. в Берліні, метою якої є вжиття заходів для боротьби з глобальною корупцією за допомогою антикорупційних заходів громадянського суспільства та запобігання злочинній діяльності, що виникає внаслідок корупції.

Радою було розроблено ряд документів рекомендаційного характеру, серед яких зокрема Рекомендації про принципи здійснення контролю та нагляду на ринку цінних паперів, Рекомендації щодо вдосконалення регулювання діяльності з організації торгівлі (фондові біржі) держав-учасниць СНД, Положення про розкриття статистичної інформації про стан фондових ринків держав-учасниць СНД, Рекомендації щодо гармонізації законодавства держав-учасників СНД, що регулює розкриття інформації про діяльність емітентів цінних паперів (акції), Про міжнародний досвід зловживання на ринку цінних паперів тощо [21].

До процесу розробки правових моделей, як зазначає Джанмарія Аджані (Gianmaria Ajani, 1995), часто залучаються також організації, що створюються за підтримки урядів окремих країн: Німецький урядовий офіс технічної співпраці (*German Technical Cooperation Governmental Office, GTZ*), Французька міжміністерська місія для Центральної та Східної Європи (*French Interministerial Mission for Central and Eastern Europe, (MICECO)*), Датський урядовий центр співробітництва із Східною Європою (*Dutch Government's Center for the Cooperation with Eastern Europe*) [22, с.110].

Лукас А. (Loukas A., 2000) свідчить, що поза межами Європи також є ряд регіональних суб'єктів, які сприяють процесу запозичення права. Серед них слід відзначити: Асоціація південно-східних націй Азії (*Association of Southeast Asian Nations, ASEAN*), Північноамериканська зона вільної торгівлі (*North American Free Trade Association (NAFTA)*), Організація американських держав (*Organization of American States, OAS*), Організація африканської єдності (*Organization for African Unity, OAU*) [23, с.1059].

В свою чергу Д'Алемберт (D'Alemberte, 1992) зазначає, що підтримка щодо розробки національного законодавства також надається з боку неурядових організацій Фонд міжнародного правового співробітництва (*Stiftung fur internationale rechtliche Zusammenarbeit*), Фонд Конрада Аденауера (*Adenauer Stiftung*), Фонд Сороса (*Soros Foundation*) а також згадана уже вище Американська Асоціація Адвокатів (*ABA*) [24].

Суб'єкти уніфікації: до питання систематизації

Допомога міжнародних, неурядових та урядових організацій по розробці законів є загальною тенденцією залучення іноземних спеціалістів до удосконалення національного законодавства в усіх без виключення державах перехідної економіки. Як бачимо до процесу правотворення та

поширення правових запозичень значною мірою причетні міжурядові та неурядові організації, що представляють інтереси інвесторів. Видається, така особливість правових запозичень як активна участь міжнародних організацій у їх просуванні, характерна перш з все саме для сфери господарського права – на противагу сферам сімейного права, спадкового, деліктного права, де роль іноземного досвіду. необхідність уніфікації не така значна. У фокусі проаналізованих вище організацій лежить удосконалення та приведення у відповідність з міжнародними практиками головним чином правовідносин у сфері господарського обороту. За висловом Х. Фляйшера (Holger Fleischer, 2004), частішають випадки, коли не законодавець, а "ринок капіталу" творить норму права [25, с.1135]. Одним із найбільш яскравих прикладів цього є запровадження інституту комісії з аудиту (*Audit Committee*) на Нью-йоркській фондовій біржі задовго до прийняття *Sarbanes-Oxley-Act*.

Наведений вище аналіз (міжнародні та регіональні) здійснений за критерієм територіального поширення та сфери інтересів конкретної організації, що долучається до розробки певних правил, що стають частиною законодавства окремих держав. Цей критерій є визначальним. Але одночасно з тим варто відмітити, що проаналізовані організації різняться між собою також і за деякими іншими ознаками.

Засновниками частини з них є учасники приватного сектору або окремі держави. До прикладу візьмемо структуру Європейського банку реконструкції та розвитку (*European Bank for Reconstruction and Development, EBRD*) для того, щоб зрозуміти, які саме країни та в якій мірі впливають на прийняття рішень в ЄБРР. Так, зокрема, частка Німеччини – 8,52 %, США – 10 %, Великобританія – 8.52 %, Франція – 8,52 % [26]. Тому очікувано, що при розробці модельних правових актів та правових документів, що носять рекомендаційний характер, враховуються інтереси згаданих країн, як його найбільших інвесторів.

Інші організації формуються за рахунок представництв по квотах від національних регуляторних органів. Серед них слід відзначити Міжнародну організацію комісій по цінних паперах, Міжнародну асоціацію страхових наглядачів, Міжнародну фінансову корпорацію, тощо.

Серед суб'єктів уніфікаційного процесу є такі, які безпосередньо є "авторами" певного модельного закону (ЮНСІТРАЛ, СНД, ОЕСР), так і ті, мета яких полягає в сприянні поширенню кра-

щик практик правового регулювання окремих сфер господарських відносин (наприклад, *Transparency International*).

Висновки

Неурядові організації відіграють значну роль в запозиченні іноземних норм права як в корпоративному праві України так і решти країн з перехідною економікою.

Організації, які сприяють процесу запозичення об'єктивного права, можна поділити: 1) за критерієм приналежності до певної юрисдикції: а) національні організації (Американська асоціація адвокатів (ABA), Німецький урядовий офіс технічної співпраці (*German Technical Cooperation Governmental Office*, GTZ), Французька міжміністерська місія для Центральної та Східної Європи (*French Interministerial Mission for Central and Eastern Europe*, MICECO)), Датський урядовий центр співробітництва із Східною Європою (*Dutch Government's Center for the Cooperation with Eastern Europe*); б) та міжнародні організації (Міжнародна організація комісій по цінних паперах (IOSCO), Міжнародна федерація бухгалтерів (IFAC), Міжнародна фінансова корпорація (IFC), тощо); 2) за характером участі в просуванні запозичених норм в країнах-реципієнтах: а) міжнародні організації, які безпосередньо причетні до творення моделювання норм права, що запозичені (ОЕСР – принципи корп. управління, ЮНСІТРАЛ – Модельний закон про транскордонне банкрутство), а також б) міжнародні організації, які опосередковано чинять вплив на розвиток корпоративного права України (*Transparency International* – поширення практик корпоративного комплаєнсу, і т.д.); 3) За

характером норм, які пропонують для запозичення: а) міжнародні організації, які просувають норми національного права країни свого резиденства (Американська Асоціація адвокатів, Німецький урядовий офіс технічної співпраці, тощо); б) міжнародні організації-розробники типових модельних законів (ЄБРР – принципи корпоративного управління, ЮНСІТРАЛ – Модельний закон про транскордонне банкрутство, тощо); 4) за складом засновників (членів), що до них входять: а) організації, що складаються з представників приватного сектору; б) організації, що формуються за рахунок певних квот представництва по квотах від національних регуляторних органів (до прикладу, Міжнародна організація комісій по цінних паперах (IOSCO), Міжнародна асоціація страхових наглядачів).

Конфлікт інтересів

Автор заявляє, що не існує підстав для конфлікту інтересів.

Вираз вдячності

Автор висловлює щире подяку колективу Інституту комерційного та міжнародного приватного права Макса Планка (Гамбург, Німеччина) а також Стипендіальній програмі Інституту комерційного та міжнародного приватного права Макса Планка, завдяки якій протягом липня-серпня, 2019 року вдалося налагодити комунікацію з представниками німецької та міжнародної наукової спільноти, опрацювати численні американські та німецькі наукові джерела, провести аналіз судової практики, реалізувати науковий проект, частиною якого є запропонована до уваги читачької аудиторії публікація.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Katharina Pistor, The Standardization of Law and Its Effect on Developing Economies, *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 50, No. 1, 2002, pp. 97–130.
2. Lutgart Van den Berghe, Liesbeth de Ridder, International Standardization of Good Corporate Governance, 1999, 237 p.
3. Кібенко О. Р. Сучасний стан та перспективи правового регулювання корпоративних відносин: порівняльно-правовий аналіз права ЄС, Великобританії та України: дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.04. Х., 2006. 480 с.
4. Alan Watson, *Legal Transplants: An Approach To Comparative Law*, 1974, 21. 426 p.
5. Miller J. M. A Typology of Legal Transplants: Using Sociology, Legal History and Argentine Examples to Explain the Transplant Process. *American Journal of Comparative Law*, No. 4, Autumn 2003, pp. 839–885.
6. Gillespie John, *Transplanting Commercial Law Reform*, Hampshire, UK: Ashgate, 2006, p. 3.
7. Авраменко Л. В. Наступність (сприйняття та запозичення) в праві України: теоретичні аспекти. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2000. № 10. С. 125–130.
8. Wold & Zaelke, Promoting Sustainable Development and Democracy in Central and Eastern Europe: the Role of the European Bank for Reconst Development, 7 *Am. U.J. International L. & Policy* 559, 1992. p. 38–57.
9. Casper Van Wallendael, Legal Transplants: profitable borrowing or harmful dependency? The use of the legal transplant framework for the Adoption of EU law: the case of Croatia. URL: <http://revjournal.org/wp>

- content/uploads/sg/04_wallendael_SG.pdf.
10. Типовий закон ЮНСІТРАЛ щодо міжнародного торговельного арбітражу. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_879.
 11. 74 Jurisdictions have adopted the UNCITRAL Model Law to date. URL: <http://internationalarbitrationlaw.com/74-jurisdictions-have-adopted-the-uncitral-model-law-to-date>.
 12. Про вступ України до Міжнародного валютного фонду, Міжнародного банку реконструкції та розвитку, Міжнародної фінансової корпорації, Міжнародної асоціації розвитку та Багатостороннього агентства по гарантіях інвестицій: Закон України від 03.06.1992 № 2402–XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12>.
 13. Reimann Mathias, Zimmermann Reinhard, *The Oxford Handbook of Comparative Law*, 2019, 1403 p.
 14. Документи Міжнародної організації комісій по цінних паперах. URL: <http://www.ssmc.gov.ua/partners/international/IOSCOdocs>.
 15. Інформаційні бази даних НКЦПФР. URL: <https://www.nssmc.gov.ua/databases>.
 16. Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes, World Bank, 2011. URL: <http://siteresources.worldbank.org/EXTGILD/Resources/5807554-1357753926066/ICRPrinciples-Jan2011%5bFINAL%5d.pdf>.
 17. Orderly & Effective Insolvency Procedures, International Monetary Fund, 1999. URL: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/index.htm>.
 18. Legislative Guide on Insolvency Laws, UNCITRAL. URL: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf
 19. Модельний Торговельний кодекс для держав-учасниць СНД: Постанова від 03.12.2009 № 33-24. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_n01.
 20. Модельний Закон "Про акціонерні товариства" для держав-учасниць СНД: Постанова від 28.10.2010 35-13. URL: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30993090#pos=9;-57.
 21. Рекомендації Ради керівників державних органів з регулювання ринку цінних паперів держав-учасниць СНД. URL: <http://www.ssmc.gov.ua/partners/international/boardrecommend>.
 22. Gianmaria Ajani, By Chance and Prestige: Legal Transplants in Russia and Eastern Europe, *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 43, No. 1, 1995, pp. 93–117.
 23. Loukas A. Mistelis, Regulatory Aspects: Globalization, Harmonization, Legal Transplants, and Law Reform – Some Fundamental Observations, *International Lawyer*, 2000, Vol. 34, pp. 1055–1069.
 24. D'Alemberte, Our Eastern European Challenge. Providing Technical Assistance to Struggling Democracies, *ABA Journal*, No. 8, March 1992.
 25. Holger Fleischer, Legal Transplants im deutschen Aktienrecht, *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*, 2004, S. 1129–1137.
 26. EBRD: at a glance. Structure and management. URL: <https://www.ebrd.com/who-we-are/structure-and-management/shareholders/usa.html>.

REFERENCES

1. Pistor K. (2002). The Standardization of Law and Its Effect on Developing Economies, *The American Journal of Comparative Law*, 1(50). 97–130.
2. Lutgart Van den Berghe, Liesbeth de Ridder, International Standartization of Good Corporate Governance, 1999, 237 p.
3. Kibenko, O. R. (2006), *Suchasnyy stan ta perspektyvy pravovoho rehulyvannya korporatyvnykh vidnosyn: porivnyal'no-pravovyy analiz prava YES, Velykobyrtaniyi ta Ukrainy* [The Current State and Prospects of Legal Regulation of Corporate Relations: A Comparative Legal Analysis of EU, UK and Ukraine Law]. Doctor's thesis (12.00.04). Kharkiv (in Ukr.).
4. Alan Watson, *Legal Transplants: An Approach To Comparative Law*, 1974, 21. 426 p.
5. Miller, J. M. (2003). A Typology of Legal Transplants: Using Sociology, Legal History and Argentine Examples to Explain the Transplant Process. *American Journal of Comparative Law*, (4). 839–885.
6. Gillepsie John, *Transplanting Commercial Law Reform*, Hampshire, UK: Ashgate, 2006, p. 3.
7. Avramenko, L. V. (2000). *Nastupnist' (sprynyattya ta zapozychennya) v pravi Ukrainy: teoretychni aspekty [Succession (perception and borrowing) in Ukrainian law: theoretical aspects]*. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*, (10). 125–130 (in Ukr.).
8. Wold & Zaelke, Promoting Sustainable Development and Democracy in Central and Eastern Europe: the Role of the European Bank for Reconst Development, *7 Am. U.J. International L. & Policy* 559, 1992. p. 38-57.
9. Kacper Van Wallendael, Legal Transplants: profitable borrowing or harmful dependency? The use of the legal transplant framework for the Adoption of EU law: the case of Croatia. Retrieved from:

- http://revjournal.org/wp-content/uploads/sg/04_wallendael_SG.pdf.
10. *Typovyy zakon YUNISITRAL shchodo mizhnarodnoho torhivel'noho arbitrazhu* [UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration]. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_879 (in Ukr.).
 11. 74 Jurisdictions have adopted the UNCITRAL Model Law to date. Retrieved from: <http://internationalarbitrationlaw.com/74-jurisdictions-have-adopted-the-uncitral-model-law-to-date>.
 12. *Pro vstup Ukrayiny do Mizhnarodnoho valyutnoho fondu, Mizhnarodnoho banku rekonstruktsiyi ta rozvytku, Mizhnarodnoyi finansovoyi korporatsiyi, Mizhnarodnoyi asotsiatsiyi rozvytku ta Bahatostoronn'oho ahent-stva po harantiyakh investytsiy* [About Ukraine's accession to the International Monetary Fund, International Bank for Reconstruction and Development, International Finance Corporation, International Development Association and Multilateral Investment Guarantee Agency]. *Zakon Ukrayiny* (03.06.1992 No 2402–12). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2402-12> (in Ukr.).
 13. Reimann Mathias, Zimmermann Reinhard, *The Oxford Handbook of Comparative Law*, 2019, 1403 p.
 14. *Dokumenty Mizhnarodnoyi orhanizatsiyi komisiy po tsinnykh paperam* [Documents of the International Organization of Securities Commissions]. Retrieved from: <http://www.ssmc.gov.ua/partners/international/IOSCOdocs> (in Ukr.).
 15. *Informatsiyi bazy danykh NKTSPFR* [NCSSMC Information Databases]. Retrieved from: <https://www.nsmc.gov.ua/databases> (in Ukr.).
 16. *Principles For Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes*, World Bank, 2011. Retrieved from: <http://siteresources.worldbank.org/EXTGILD/Resources/5807554-1357753926066/ICRPrinciples-Jan2011%5bFINAL%5d.pdf>.
 17. *Orderly & Effective Insolvency Procedures*, International Monetary Fund, 1999. Retrieved from: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/index.htm>.
 18. *Legislative Guide on Insolvency Laws*, UNCITRAL. Retrieved from: https://www.uncitral.org/pdf/english/texts/insolven/05-80722_Ebook.pdf.
 19. *Model'nyy Torhovel'nyy kodeks dlya derzhav-uchasnyts' SND* [Model Codes of Commerce for the CIS Member States]. *Postanova* (03.12.2009 No 33-24). Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_n01 (in Ukr.).
 20. *Model'nyy Zakon "Pro aktsionerni tovarystva" dlya derzhav-uchasnyts' SND* [Model Law "On Joint Stock Companies" for the CIS Member States]. *Postanova* (28.10.2010 No 35-13). Retrieved from: https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30993090#pos=9;-57 (in Ukr.).
 21. *Rekomendatsiyi Rady kerivnykiv derzhavnykh orhaniv z rehulyuvannya rynku tsinnykh paperiv derzhav-uchasnyts' SND* [Recommendations of the Council of Heads of State Bodies for Regulation of the CIS Member States' Securities Market]. Retrieved from: <http://www.ssmc.gov.ua/partners/international/boardrecommend> (in Ukr.).
 22. Gianmaria, (1995). A. By Chance and Prestige: Legal Transplants in Russia and Eastern Europe. *The American Journal of Comparative Law*, 1(43). 93–117.
 23. Mistelis, Loukas A. (2000), Regulatory Aspects: Globalization, Harmonization, Legal Transplants, and Law Reform – Some Fundamental Observations, *International Lawyer*, (34). 1055–1069.
 24. D'Alemberte, Our Eastern European Challenge. Providing Technical Assistance to Struggling Democracies, *ABA Journal*, No. 8, March 1992.
 25. Holger Fleischer, Legal Transplants im deutschen Aktienrecht, *Neue Zeitschrift für Gesellschaftsrecht*, 2004, S. 1129–1137.
 26. EBRD: at a glance. Structure and management. Retrieved from: <https://www.ebrd.com/who-we-are/structure-and-management/shareholders/usa.html>.

ІНФОРМАЦІЯ ПРО СТАТТЮ (ARTICLE INFO)

Published in:

Форум права: 57 pp. 38–46.

Related identifiers:

10.5281/zenodo.3403552

http://forumprava.pp.ua/files/038-046-2019-4-FP-Kovalyshyn_6.pdf
http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2019_4_6.pdf
License (for files):

Creative Commons Attribution 4.0 International

Received: 12.08.2019

Accepted: 23.08.2019

Published: 30.08.2019

Cite as:

 Ковалишин, О. Р. (2019). Роль міжнародних організацій в уніфікації господарського права. *Форум Права*, 57(4). 38–46. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3403552>.

 Kovalyshyn, O. R. (2019). Rol' mizhnarodnykh orhanizatsiy v unifikatsiyi hospodars'koho prava [The Role of International Organizations in the Development of Commercial Law of Ukraine]. *Forum Prava*, 57(4). 38–46. DOI: <http://doi.org/10.5281/zenodo.3403552>.